

**R. P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère <1543-1623>

Mogvntiæ, 1617

Cap. 38. De ignorantia impedimenti qua non obstante matrimonium
inualide nontrahitur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78477](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78477)

272.

QUARTVM DOCVM. EST, Nec conditionem generalem, aut specialem intrinsecam, nec extrinsecam, necessariam, aut impossibilem reddere matrimonium conditionale, illudve suspendere. Ratio est: quia tam generalis, quam specialis intrinseca, etiam minime expressa, insunt tacite contractui matrimonii: tanquam in eo imbibita. Necessaria vero & impossibilis pro non adiectis habentur quoad suspensionem matrimonij: quia necessario futurum, iam certo est in sua causa: ita ut suspensionem eiusmodi non relinquat. Impossibile vero nunquam eueniet: unde nec potest esse causa suspensionis: quae euentum expectat. Videndus est Sanchez in citata disp. 1. & quatuor sequentibus. Qui inter multa alia, quae subtiliter, disseit in disput. 5. de conditione, Si Papa dispensauerit, habet numer. 24. quod silentio hic praetereundum non est. Sponsalia ab habente impedimentum reseruatam Papae, contracta, sub conditione, Si Papa in eo dispensauerit, vera esse conditione adimpleta. Ratio est: quia licet contrahentes illa, sint inhabiles ad contrahendum pro tempore quo celebrant eiusmodi contractum; non tamen pro tempore conditionis adimpletae: quoniam ea est natura conditionis, ut actum cui apponitur, eiusque absolutam obligationem suspendat in tempus adimpletae conditionis: ita ut contrahentium consensus imperfecti sint & inefficaces ante illam adimpletam.

273.

QVINTVM DOCVM. EST, Conditionem honestam & possibilem de praeterito vel praesenti (ut Si pater meus voluit, aut Si es diuus, adiectam matrimonio, illud nec vitare nec suspendere: sed si conditio tunc est vera, statim validum est matrimonium: si autem falsa est, matrimonium eorum est irritum. Eandem conditionem vero de futuro, suspendere contractum matrimonij: ita ut non valeat antequam conditio impleatur. Huius prior pars probatur: quia in aliis contractibus conditio de praesenti aut praeterito, non suspendit eos: sed si conditio vera est, contractus valet cum adit consensus mutuus de praesenti: si vera non est, nec contractus valet. Posterior pars vero probatur tum ex cap. De illis, & cap. Super eo, De conditionibus appositis. Tum ratione: quia ius reiciens a matrimonio conditiones turpes & impossibiles in cap. finali, eodem titulo, censetur admittere honestas, & posibles: quae quando sunt de futuro, contractui adiecta, valorem illius suspendunt in ipsarum euentum: sic tamen ut ante hunc neutrumque contrahentium liceat resilire inuito altero, cum ex contractu conditionali non minus oriatur obligatio in spe, hoc est, in euentu conditionis, quam ex contractu absoluto, obligatio absoluta, & in re. Nam alioqui ex eiusmodi contractu nulla obligatio orta esset. Videndus est Sanchez disp. 6. & duabus sequentibus pro pleniori notius huius rei intelligentia.

274.

SEXTVM DOCVM. EST, Quotiescumque apponitur conditio contra matrimonij substantiam vel bona (quae sunt proles, fides, & sacramentum) matrimonium ipsum esse inualidum, iuxta cap. Super, & cap. Aliquando 32. quaest. 2. & cap. final. De condit. apposit. Contra bona autem proles erit conditio si dicatur, Accipio te in uxorem, si non teneat tibi reddere debitum. Contra bona fidei vero, si dicatur, Accipio te in uxorem si quastum feceris per adulterium. Contra bona demum sacramenti, si dicatur, Accipio te in uxorem si nullam posthac inuenio litorem: quae conditio ideo dicitur esse contra sacramentum, quia vinculum spectans ad naturam huius sacramenti, indissolubile est ut patet ex definitione tradita in praecedenti cap. I. Latius totam hanc rem persequitur Sanchez disput. 9. & sex sequentibus, quem lege si lubet.

275.

SEPTIMVM DOCVM. EST: Quando conditio adiecta contractui matrimonij fuerit quidem turpis, non tamen contraria substantiae aut bonis eiusdem: in conscientia foro standum esse intentioni contrahentis: de qua cum dubitatur, locus est praesumptioni, quod nec sponsalia nec matrimonium sub ea contractum, obligent: si talis conditio non impleatur: quoniam turpis conditio communiter adicitur ut impleatur: solet enim esse de re valde expetita, quam omnino velletis consequi, qui

sub illa contrahit. In foro autem externo habetur pro non adiecta, sicut & impossibilis, ex cap. super. De conditionibus appositis: ita ut ea non obstante, censetur purus interuenisse consensus in matrimonio. Id quod Sanchez plenius tractans in disput. 15. monet numero 7. id esse intelligendum dummodo contrahentes norint conditionem turpem esse: quia si honestam esse crederent, fortiretur naturam conditionis honestae: nempe ut ea impleta, nec aliter, obligatio matrimonij aut sponsaliorum consistat. Et ratio est quia conditio turpis quae putatur honesta, eam vim habet in contrahentium apprehensione & voluntate, quam haberet si vere esset honesta. Per quam rationem & aliquot alias idem Sanchez in praecedenti disput. 3. num. 8. bene docet conditionem impossibilem existimata possibilem non reici a contractui matrimonij & sponsaliorum: sed eum illa adiecta sortem suam effectum.

Addit praeterea in eodem nu. 7. quod ut conditio cognita turpis habeatur pro non adiecta, requiritur uterque contrahens norit, ius reicere eas, & habere pro non adiectis: quia lex non adstringit ignorantes, argumento cap. 2. De constitut. Cumque matrimonium consistat ex utriusque consensu, eoque pleno & libero, quem ignorantia etiam crassa potest impedire (licet nequeat a peccato excusare) potest impedire. Uterque etiam debet nosse ius; id quod Sanchez ipse tractat agens de conditione impossibili in citata disp. 3. num. 11. & 13. Inde inferens in nu. 14. moraliter loquendo, vix euenire casum in quo conditio siue impossibilis siue turpis, pro non adiecta habeatur; cum rarissime tale ius notum sit, praesertim foeminis contrahentibus.

VLTIMVM DOCVM. EST, Conditionem impertinentem suspendere contractum matrimonij: ita ut is validus non sit, nisi illa impleta. Hoc Sanchez disput. 18. probat. Nam talis conditio nullo iure reprobatur, ergo potest valide apponi. Probatur antecedens; quia in iure per cap. finale, De conditionibus appositis, reprobatur inueniuntur tantum conditio turpis & conditio impossibilis.

CAPVT XXXVIII.

De ignorantia impediendi, qua non obstante matrimonium inualide contrahitur.

SVM MARI VM.

- 276 Quando matrimonium contractum est inualidum ob impedimentum incognitum, ad illud validandum opus est viri, que partis consensu: & de ratione qua is possit haberi, utando incommoda subcunda a parte, que impedimento causam dedit.
- 277 Duae tales rationes notanda pro casu in quo pars nescia impediendi non potest facile conueniri de renouatione consensu.
- 278 Quando matrimonium contractum est secundum formam Concilii Trid. sed inualide, ob impedimentum occultum: ut renouetur per nouum consensum, non est necessarium eandem formam denuo seruari: ut nec iterum benedictionem Ecclesiae accipere.
- 279 Qui nouit matrimonium suum esse nullum ob impedimentum dirimens, in nullo euentu posse id ipsum ignorantem reddere coniugale debitum.
- 280 Remedia aduersus incommoda quae sequi possunt ex talis debiti iusta negatione.

HVC pertinent quae Sanchez tractat lib. 2. De matrimon. disput. 35. & aliquot sequentibus; ex quo pro praxi quotidiana desumemus aliquot documenta.

PRIMVM EST: ex eadem disput. 35. Quando matrimonium est contractum inualide ob impedimentum dirimens, ut ipsum conualescat, non est satis idem impedimentum cessare, prout morte vxoris cessat impedimentum

coniugij,

REGINA
PRAXI
FORI
E. V

coniugij, vel tolli per dispensationem; sed necessarium est, ut nouus utriusque partis accedat consensus, tam externus quam internus. Ratio est, quod prior consensus fuerit ex parte utriusque; omnino inualidus, ob internitens impedimentum, nihil operans, perinde ac si non fuisset. Vnde ad matrimonium validandum sublato impedimento, requiritur consensus nouus utriusque partis tam externus quam internus: non minus quam requireretur si nullus antecessisset.

SECUNDVM DOCUMENTVM EST: In magna illa difficultate quæ occurrere potest, quando matrimonium est inualidum ob occultum impedimentum, quod alter tantum coniux nouit (ut quando vxor ante matrimonium fornicata est cum fratre viri) posse iuxta ea que docet Sanchez *disput. 36. sic procedi*, ut tale matrimonium conualecat. Primo auferendum est impedimentum procurata dispensatione, sine qua nouus consensus (quem iuxta præcedens documentum accedere oportet) non esset efficacior, quam prius exhibitus: eadem nimirum nullitatis causa perseverante. Deinde coniugem impedimenti ignarum de prioris matrimonij nullitate, certiorum faciendum esse: licet causa ei non teregatur: non enim desunt rationes quibus satis probabiliter ostendatur id necessarium esse ad hoc ut conualecat matrimonium: quas rationes Sanchez habet *in citata disputatione numero 3.* Illam attingisse sufficiat: quod talis error ad extorem personæ reducatur: si quidem sponsus existimat se consentire in suam, quæ tamen reuera non est sua. Immo vero error is maior est quam personæ, utpote quo laborans, integram contractus substantiam ignoret, nesciatque vers quid agat.

Sed aduerte ex eodem in sequenti numero. 7. istud habere locum, ubi attempta viri & femine conditione non rimerur probabiliter periculum scandali: quale esset, si quantumcumque proles suscepta sit, & imminet infamia, vir tamen nullitatis conscius, nollet denuo contrahere: ita ut femina quæ non potest probare impedimentum, maneat remedio destituta. Vbi autem esset predicti scandali aut infamie timor probabilis, curandum esset ab impedimenti nescio obtinere nouum consensus: prouenientem si non ex scientia nullitatis matrimonij, saltem ex aliqua cognitione illi æquivalente: qualem esse idem numero. 5. ait, si coniux impedimenti conscius, sic peteret ab altero, Me ita diligis, ut si matrimonium non esset inter nos, denuo contraheres; ac ex nunc (quod addendum est, quia non esset alioqui contractus de presenti) Vis me in coniugem, ac si non fuisset validum inter nos contractum prius matrimonium, alterque respondeat, Ita volo: & interrogans se quoque idem uelle dicat. Nam sic vterque denuo contrahere intendit, licet sub conditione, si prius matrimonium fuerit inualidum, quæ conditio cum ad sit, matrimonium erit validum. Nec obstat quod ab altero impedimentum ignoretur: quia consensus quem exhibet, non procedit ex ea ignorantia, sed tanquam modo illam habet comitem.

Quod si non posset consensus iste conditionalis extorqueri absque probabili periculo scandali aut infamie, secta omnino prioris matrimonij nullitate, caute curandum est, ut impedimenti nescius (prout idem docet in sequi. num. 8.) renouet consensus ad matrimonium, habendo consensus in coniugem: quod obtinebitur si eodem conscio dissimulante petente à nescio impedimenti, ut pro sua consolatione habeat ipsum in coniugem: eoq; dicente *habeo* petens addat, Et ego te quoq; in coniugem habeo. Cuiusmodi consensus in eo casu posse ad matrimonium sufficere, multorum nobilium autorum, qui ab eodem in *præced. nu. 2. referuntur*, sententia est; confirmata ibidem aliquot rationibus: quæ etsi non faciunt eam ita sufficienter probabilem, ut liceat, secluso periculo scandali, eam absolute amplecti: aliqualem tamen probabilitatem habet, ratione cuius, ea teneri potest, dum vrget necessitas ob periculum quod sequeretur ex illius opposito. Necessitas enim facit ut probabile iudicetur quod alioqui non iudicaretur, ut idem numero. 8. ex

Soto & Nauarro habet, & confirmat ex communi vsu in administratione aliorum sacramentorum, præsertim baptismi: qui dum infanti periclitanti dum adhuc in vtero existit, confertur: si aliqua eius pars attingi possit aqua.

Qua quidem ratione nixta idem, in sequenti num. 9. post Sotum & quosdam alios, resoluit: quod si prædictus consensus nequeat extorqueri, quia vir est morosus, neque vult respondere: ex aliaque parte petit debitum ab vxore, nec ea potest sine scandalo subterfugere; reddendoque peccaret, quia nondum esset matrimonium. Resoluit, inquam, posse absque verbis, matrimonium illud sublato impedimento conualecere per copulam ex parte vxoris habitam affectu maritali: quo eodem affectu ex parte quoque mariti haberi (cum matrimonium fuit validum esse existimet) non esse dubitandum. Ratio autem resolutionis est, quod iuxta capit. finale, De coniugio feruorum, ut verbis sic & factis, externis sufficienter ad validitatem possit esse consensus in matrimonium: atque inter eiusmodi facta ex cap. 2. eodem titulo, possit poni copula carnalis habita affectu maritali: per quam etiam sponsalia transire in matrimonium habetur ex capit. Is qui, De sponsalibus. Cuius rationis qualicumque probabilitas, iuncto supradicto periculo, & ne esset, peiunde ac præcedentis, sufficere potest, ut doctrinam eam sine scrupulo amplectamur. Nec potest obici, eandem nullam vsu habere ubi promulgatum est Concilium Trident. cum tale matrimonium sit clandestinum, ideoque nullum. Nam & tunc habet vsu, qui sequente documento aperitur.

TERTIVM igitur DOCUMENTVM esse potest. Quando matrimonium fuit celebratum publice, seu coram Parocho & testibus si ipsum nullum fuisse deprehendatur, haud necessarium esse denuo similiter contrahere: sed sufficere si contrahentes inter se ipsos solos renouent consensus. Id quod Sanchez *disputat 37. num. 3.* probat. Tum quia id non repugnat intentioni Concilij Trident. in sess. 24. cap. 1. De reformat. matrim. dum requirit Parochi & testium præsentiam. Requirit enim ut matrimonium possit probari, & ut contrahentes impediantur alia matrimonia inire: ad quæ sufficit, quod licet prius matrimonium fuerit in se inualidum, in facie tamen Ecclesiæ validum censetur eo nomine, quod nullitas illius & impedimentum sint occulta, puelliaque esse oporteat, ut ratione coru, ab Ecclesia impediendi sint, qui nihilominus velint secundum matrimonium inire. Tum etiam quia Conc. Trid. loquitur de matrimoniis clandestinis, quæ Ecclesia semper est detestata: in quorum numero non sunt habenda illa, quorum publicis præcessit: etiam si valor, ob impedimentum occultum, non præcesserit. Tum etiam: quia sublato ipso impedimento, nihil obstat quin matrimonium impeditum conualecat per nouum consensus, quem publice ut prius exhiberi, obstant scandala & incommoda inde securura: ad quæ subeunda Concilium obligare voluisse, non est probabile.

Procedit autem istud, ut Sanchez *consequenter docet*, qualemque sit impedimentum occultum, & quantumcumque matrimonium sit mala fide contractum cum tali impedimento, ac etiam non obstante clausula solita apponi in dispensationibus concessis ad reuadandum matrimonium inualidum ob impedimentum occultum: quæ talis est, Si ita est; cum eis ut inter se publice & serua forma Concil. Trident. contrahant, dispensetur. Non procedit autem si Parochus & testes nossent impedimentum, etiam si aliis sit occultum; quia non possent alioqui in foro externo esse testes valoris matrimonij, sed potius nullitatis. Nec item procedit, cum periculum est, ne impedimentum detegatur & probetur in foro externo. Ratio est: quia de talis matrimonij publici reuadatione occulta non constaret Ecclesiæ hæc probato impedimento, illud indicabit nullum, permittetque contrahere aliud, in quo perpetuum adulterium committeretur, quod absurdum est. Addit de benedictione Ecclesiæ idem esse sententiam, quod de præsentia Parochi & testium, scilicet non esse necessariam eam denuo repeti quando non potest id fieri sine scandalo. Item in ductione sponsæ ad domum spon-

si, & diurnam cohabitationem, sicut & copulam affectu maritali habitam, esse posse sufficiens signum externum interni consensus ad reualidationem matrimonii. Eum & Coarctationem ab eo citatum consule si placeat.

276.

QUARTUM DOCVM. EST. Coniugem conscium nullitatis matrimonii ob impedimentum siue diuino siue humano iure dirimens, in nullo euentu (quantumcūque ab Ecclesia excommunicetur, vitæq; periculum subeat, & gravissima sequantur scandala) posse reddere debitum coniugis ignoranti. Pro hoc faciunt cap. Inquisitioni, De sententia excommunic. & cap. Literas, De restit. spoliar. Et ita sentientes multos auctores refert Sanchez lib. 2. d. sp. 39. Probaturq; ex eo, quod alioquin concedendum esset fornicationem aliquando licitam esse, cum in tali casu conscius impedimenti, accedat ad eam, quæ scit non suam, & ideo fornicetur: quia fornicatio non est aliud, quam accessus ad non suam. Ideoq; si in aliquo casu liceat accedere ad non suam, licebit & fornicari, quod absurdum est: cum sit intrinsece malum, atq; ideo illicitum, semper & ubique. Nec responderi potest desinare esse malum respectu maioris mali, quod vitandum est: quia id dici non potest de iis quæ cum sint intrinsece mala, nõ nisi male fieri possunt: sed de iis tantum quæ nõ sunt alia ratione mala, quam quia prohibita; vt elus carniuum in Quadragesima, & alia huiusmodi de se indifferentia.

277.

Quod autem istud procedat, non tantum quando impedimentum est iuris naturalis, sed etiam quando est iuris humani, ex eo patet; quod eum, hoc, perinde ac cum impedimentis iuris tantum Ecclesiastici dirimente contractum, conualesceret, dum vnus coniux illud scit & alter ignorat: si id ipsum impedimentum ita detegeretur, vt vtrique coniugi notum fieret, illi non essent separandi, nec procuranda esset dispensatio: quod est contra communem vsũ.

280.

Porro aduersus prædicta incommoda, ei qui quod inualide contraxerit, nequit absq; scelere reddere coniugale debitum; auctores proponunt aliquot remedia, quorum Sanchez meminit in eadem disput. 39. quest. 2. Primum est fugere in locum vbi scandalum cessat. Secundum ingredi religionem, si matrimonium nondum consummatum sit: quo remedio tamen vitæ, ne quidem ille cogitur, qui mala fide contraxerit. Tertium, vt coniux impedimenti conscius perat diuortium ob seuitiam vel adulterium alterius, si forte hæ causæ concurrant. Quartum, impetrare à coniuge vt simul viuant tantum vt frater & soror, iuxta cap. Laudabilem, De frigid. & malefic. Quod tamen remedium moraliter loquendo, vix est licitum ob humanam infirmitatem, ob quam periculum est consensus probabilissimum, cui se exponere temeritas est.

CAPVT XXXIX.

De coniugum obligatione reddendi coniugale debitum.

SUMMARIUM.

281. Obligatio reddendi debitum æqualis est in viro & femina.
 282. Ea est sub peccato mortali.
 283. A quo excusat periculum animæ aut notabile corporis.
 284. De supra & luc venerea excusante.
 285. De ingressu religionis, & de impotentia coeundi.
 286. De periculo abortus.
 287. De fornicatione, & periculo feminae moriendi in partu.
 288. De experientia quam habet femina se non posse prolem viuam parere.

281.

Æquali iure teneri coniuges sibi inuicem reddere coniugale debitum, constat ex Apostolo in priori ad Corinth. cap. 7. cum ait. Vxor vit debitum reddat, similiter autem & vxor vito, quoniam mulier sui corporis potestatem non habet, sed vit: similiter autem & vit sui corporis potestatem non habet, sed mulier. Quia

igitur ex vi contractus matrimonii, vit & femina contrahentestransferunt in se mutuo potestatem corporum, licet in aliis non sit ius æquale, cum vit sit caput mulieris, ex sequenti cap. 11 in hoc tamen, est omnino æquale. Ideoque peccat æqualiter vit ac femina negans debitum alteri coniugi petenti; siue expresse per verba, siue, vt vsuenerit maxime potest feminis verecundioribus, interpretatiue; exhibitione aliquorum signorum, ex quibus facile est colligere voluntatem petendi. Pro quo Sanchez lib. 9. disput. 2. num. 4. multos auctores commemorat.

Adde quod idem late tractat in sequenti numero 6. & 7. eidem obligationi locum esse, quantumuis nec verbis nec aliis signis debitum coniux petat, si alter aduertat ipsum pati incontinentiæ periculum, cui subuenitur per coniugalem copulam. Ratio est: quia si lege charitatis quivis proximo tenetur cum potest commode opem ferre proximo, in necessitate spiritali constituto, tenebitur maxime coniux coniugi ob arctum amicitia vinculum, quo adstricti sunt: præsertim autem in proposita necessitate; cum matrimonium post naturæ lapsus, institutum sit in remedium carnalis concupiscentiæ: quod coniux coniugi etiam non petenti offerre, exhibitione debiti tenetur, perinde ac medicus ægrota cui medetur offerre medicinam saluatiorem, etiam si eam non petat.

Notat autem Nauarr. in Enchir. cap. 26. numero 24. tale peccatum mortale esse ex communi adeoque (vt Sanchez habet numero 9.) omnium sententia. Cuius fundamentum est quod lege iustitiæ reddendum sit vnicuique quod suum est, corpusque viri sit vxoris, & e contra, ex prioria ad Corinth. cap. 7. Sicut igitur in aliis rebus magni momenti debitum negare contra iustitiam, censetur fieri proximo grauis iniuria, censeri quoque debet in ista, quam constat esse de illarum numero. Verumtamen interdum non petitur cum tanto rigore iustitiæ, vt reddi debeat sub mortali: vt cum petitur solum infirmando & alliciendo, mouendove. Nam nec debitum pecuniarium non reddere ea tantum ratione petitur, videtur peccatum mortale. Immo vero quando vnus creberime, importune, & moleste peteret, non teneretur alter semper ad nutum ei obsequi: nec negans debitum censetur facere ei iniuriam grauem: ita vt ex materia leuitate, excusatio à mortali daretur. Secus vero, si cum debita moderatione obnixè petenti debitum, non nisi cum magna difficultate, aut quæ rarissime reddere vellet; maxime autem si in petente aduertet periculum adulterij, aut alterius nefariæ pollutionis. In talibus enim casibus (vt cum femina ideo renueret, quod nollet ex tali viro prolem suscipere) peccatum mortale committitur per negationem debiti ex iustitia, in notabilem iniuriam proximi.

Causæ excusantes à proposita obligatione.

Sunt præterea tria causæ excusantes à peccato non reddentem debitum coniugale. PRIMA EST, periculum animæ: vt quando aliqua circumstantia redderet vsũ matrimonij illicitum, iuxta dicenda in sequenti tractatu de eodem vsu.

SECUNDA EST, periculum corporis de quo Sotus in 4. distinct. 32. quest. vnica, art. 1. hanc conclusionem statuit. Neutrum coniugem teneri debitum coniugale alteri reddere cum detrimento salutis seu conseruationis proprii indiuidui. Et probat: quia ordo tam naturæ, quam charitatis, quæ naturam perficit, id postulat, vt vnaquæque res sibi magis, consular, quam alteri. Adde quod homo non habeat vitæ suæ dominium, & ideo nequeat illam graui discrimini exponere, vbi vrgentior causa non compellit.

Cuiusmodi causa esse, an periculum incontinentiæ in exigente, debeat censeri, dubitatio est. Quam Sanchez lib. 9. disput. 24. num. 12. tractans, resoluit posse esse tantum de consilio: quia etsi licitum sit cum notabili corporis detrimento, graui necessitati spiritali proximi subuenire; non est tamen de præcepto: quia non est exte-

ma ne.